

Национален институт на правосъдието
“Повишаване капацитета на съдебната система и обучение по Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи в Националния институт на правосъдието”
Договор № 93-00-42/20.02.2013 НФМ 2009-2014

Дело ŞANDRU срещу Румъния (ŞANDRU v. ROMANIA), жалба № 33882/05
Решение на Трето отделение от 15 октомври 2013 г.

Чл. 5 § 3 от Конвенцията – жалбата е недопустима;

Чл. 5 § 4 от Конвенцията –нарушение;

Чл. 6 §§ 1 и 3 (d) от Конвенцията - нарушение

Когато държавата предвижда обжалване на решенията за задържане под стража, тя трябва да предостави на всички страни същите гаранции, които са им били на разположение пред първата инстанция.

Когато осъдителната присъда се основава единствено или в решаваща степен на показания на лице, което подсъдимият не е имал възможност да разпита, правото на защита е ограничено до степен, несъвместима с гаранциите по чл. 6

ФАКТИТЕ

Жалбоподателят е роден през 1985 г.

На 8 април 2005 г. бил задържан под стража за 24 часа, след като предния ден срещу него постъпила жалба от 17-годишно момиче – Д.А. В жалбата се твърдяло, че Д.А. била отведена в апартамент, където била принудена да осъществи сексуален контакт с жалбоподателя и други три момчета, които също били непълнолетни.

С решение от същата дата районният съд задържал жалбоподателя и другите три момчета под стража за 24 часа. Според съда тази мярка била необходима с оглед утежнените обстоятелства около предполагаемото престъпление и сериозната опасност, която то представлява за обществото, опасността, която извършителите представляват и отношението им към разследването.

На 11 април 2005 г. окръжният съд отхвърлил жалбата на жалбоподателя срещу това решение. Впоследствие срокът на задържането под стража на жалбоподателя бил удължаван с последователни решения на районния съд, последното от които е от 25 януари 2006 г. Всички решения били потвърдени от окръжния съд. Жалбоподателят не присъствал на някои от съдебните заседания по жалбите му срещу мярката за неотклонение. За всяко от заседанията секретарят на съда уведомявал по телефона затвора, в който жалбоподателят бил задържан, но затворническата администрация отговаряла, че не е в състояние да доведе жалбоподателя до съда, тъй като на съответните дати не можела да осигури транспорт за задържани лица. На заседанията от 21 юли и 9 август 2005 г. жалбоподателят бил представляван от адвокат, назначен от Съда. Жалбоподателят сам упълномощил адвокат, който да го представлява в целия процес, но твърди, че властите не са уведомявали адвоката му за провеждането на заседанията на 21 юли и 9 август 2005 г.

През месец април 2005 г. се провело досъдебното производство по делото срещу жалбоподателя, по време на което били разпитани всички обвиняеми и свидетелите, в това число жертвата, подала оплакването. На 25 април 2005 г.

прокурорът издал обвинителен акт срещу жалбоподателя с обвинение за изнасилване. По време на съдебния процес жалбоподателят на няколко пъти поискал провеждането на очна ставка между него и жертвата, с оглед изясняване на противоречията в показанията ѝ.

На 31 март 2006 г. районният съд осъдил жалбоподателя на 2 г. и 6 м. лишаване от свобода. Жалбоподателят подал жалба срещу присъдата, твърдейки, че не била проведена очна ставка между него и жертвата Д.А., която целенасочено отказвала да се яви пред съда. Показанията ѝ не се подкрепяли от никакви други доказателства и той не трябвало да бъде осъждан единствено въз основа на оплакването на жертвата. На 21 юни 2006 г. окръжният съд отхвърлил жалбата му, но уважил протеста на прокуратурата и жалбата на Д.А. и увеличил размера на наложеното на жалбоподателя наказание на 5 г. лишаване от свобода. Съдът не разгледал доводите на жалбоподателя относно непровеждането на очна ставка. Всички страни подали жалби пред апелативния съд, който от своя страна също увеличил наложеното на жалбоподателя наказание на 7 г. лишаване от свобода. На 6 декември 2006 г. окръжният съд отхвърлил молбата на жалбоподателя за възобновяване на делото, тъй като не били налице законовите предпоставки за това.

ПРАВОТО

I. Твърдяно нарушение на чл. 5 § 3 от Конвенцията

1. Жалбоподателят се оплаква, че е бил държан под стража прекомерно дълго време ...

Допустимост

2.-39. Според правителството съдилищата са определили мярката за неотклонение на жалбоподателя и нейната продължителност въз основа на конкретните обстоятелства по делото. Общата продължителност на задържането под стража на жалбоподателя била по-малко от една година и не била в нарушение на принципите, произтичащи от практиката на Съда. В хода на производството нямало периоди на бездействие на разследващите органи. Жалбоподателят оспорва тези доводи и твърди, че съдилищата са удължавали срока на задържането му под стража без да обсъдят конкретните обстоятелства, свързани с него и възможните алтернативи на задържането под стража.

Съдът констатира, че задържането под стража на жалбоподателя е продължило 11 м. и 23 дни. Тази продължителност не е прекомерна. Съдът освен това отбелязва, че националните съдилища са преразглеждали периодично законността и необходимостта от продължаването на задържането под стража на жалбоподателя. Позовавали са се на вътрешните правни норми и на фактическите основания, оправдаващи необходимостта от продължаване срока на мярката за неотклонение. Следователно това оплакване е явно необосновано и се явява недопустимо, съгласно чл. 35 §§ 3 (а) и 4 от Конвенцията.

II. Твърдяно нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията

3. Жалбоподателят се оплаква, че на 21 юли, 9 и 25 август 2005 г. не е бил изправен пред съда, разглеждащ жалбите му срещу решенията за удължаване на срока на задържането му под стража и че адвокатът му не е бил надлежно призован за две от тези заседания.

...

4.-43. Жалбоподателят изтъква, че явяването му на заседанията, както и присъствието на упълномощения от него адвокат е задължително дори по националното право. Правителството посочва, че неявяването на жалбоподателя на заседанията може да бъде обяснено с обективни причини, а именно липсата на транспорт за превозване на задържаните лица до съда. Признава, че процесуалните правила не са били напълно спазени, но посочва, че независимо от това, жалбоподателят е бил представляван от адвокат на всяко от заседанията. Назначеният от съда адвокат представлявал жалбоподателя пълноценно по време на двете заседания, на които не бил призован упълномощеният от жалбоподателя адвокат.

5. Съдът припомня, че съгласно чл. 5 § 4 от Конвенцията арестуваното или задържано лице има право на преразглеждане на процесуалните и материалните предпоставки, които са от значение за „законността“ по смисъла на Конвенцията на лишаването му от свобода. Лицето, лишено от свобода, съгласно чл. 5 § 1 (с) трябва да бъде изслушано лично или ако е необходимо чрез пълномощник (виж *Kampanis v. Greece*, 13 юли 1995 г., § 47, серия А, № 318-В, и *Tarău v. Romania*, № 3584/02, § 58, 24 февруари 2009 г.). Производството по преразглеждане или продължаване на срока на задържането под стража трябва да има състезателен характер и винаги да гарантира „равенство на средствата“ между страните – прокурора и задържаното лице (виж *Nikolova v. Bulgaria* [ГК], № 31195/96, § 58, ECHR 1999-II, и *Wloch v. Poland*, № 27785/95, § 126, ECHR 2000-XI).

6. Между страните не се спори, че жалбоподателят не е присъствал на заседанията от 21 юли, 9 и 25 август 2005 г.

7. Съдът припомня, че когато държавата предвижда обжалване на решенията за задържане под стража, тя трябва да предостави на всички страни същите гаранции, които са им били на разположение пред първата инстанция. ...

...

8. Съдът трябва да обсъди дали присъствието на адвокат по време на трите заседания е компенсирало достатъчно и ефективно отсъствието на жалбоподателя.

9. Съдът констатира, че на заседанието от 25 август 2005 г. жалбоподателят е представляван от адвоката, който той е упълномощил. Независимо от това как е узнал за съдебното заседание, адвокатът е бил запознат с делото на клиента си и го е представлявал надлежно.

10. Не така стоят нещата, що се отнася до заседанията от 21 юли и 9 август 2005 г., на които жалбоподателят е бил представляван от адвокат, назначен от съда. ... Съдът отбелязва, че окръжният съд е назначил този адвокат най-вероятно по време на самото заседание и че адвокатът не е познавал жалбоподателя и не е бил запознат с делото му и че, за разлика от прокурора, е имал време да подготви защита на жалбоподателя едва в съдебното заседание.

11. Съдът намира, че властите не са изпълнили задължението си да гарантират на жалбоподателя подходяща и ефективна защита по време на заседанията от 21 юли и 9 август 2005 г. Следователно има нарушение на чл. 5 § 4 от Конвенцията.

III. Твърдяно нарушение на чл. 6 §§ 1 и 3 (d) от Конвенцията

12. Жалбоподателят се оплаква, че е било нарушено правото му да участва в състезателно производство, тъй като по време на целия процес не била проведена очна ставка между него и жертвата.

...

13.-56. Жалбоподателят твърди, че властите не са му дали възможност да зададе въпроси на жертвата по време на съдебното заседание. Според правителството, съдилищата са предприели действия за да гарантират правото на защита на жалбоподателя като са призовавали жертвата за съдебни заседания, но властите не могат да носят отговорност за неявяването ѝ. Правителството освен това твърди, че показанията на жертвата не са били нито единственото, нито решаващото основание за осъждането на жалбоподателя.

...

14. Съдът отбелязва, че приложимите към настоящото дело принципи са обобщени по делото *Gani v. Spain* (№ 61800/08, §§ 36-42, 19 февруари 2013 г.), което разглежда въпроси, сходни с повдигнатите по настоящото дело.

15. Когато осъдителната присъда се основава единствено или в решаваща степен на показания на лице, което подсъдимият не е имал възможност да разпита, било по време на предварителното разследване или в съдебния процес, правото на защита е ограничено до степен, несъвместима с гаранциите по чл. 6 (виж *Al-Khawaja and Tahery v. the United Kingdom* [ГК], № 26766/05 и № 22228/06, § 119, ECHR 2011). ...

16. § 1 на чл. 6 във връзка с § 3 задължава договарящите държави да гарантират на подсъдимия възможност да зададе въпроси или да участва в разпита на свидетели, даващи показания срещу него (виж *Sadak and Others v. Turkey (№ 1)*, № 29900/96, 29901/96, № 29902/96 и № 29903/96, § 67, ECHR 2001-VIII)....

17. По дела за сексуални престъпления, по които жертвата е уязвима, Съдът допуска специални мерки за защита на жертвата, при условие че тези мерки не противоречат на адекватното и ефективно упражняване на правото на защита. Той отчита мъчителния характер на подобни производства, особено когато жертвата трябва да бъде изправена пряко волята си срещу предполагаемия насилник (виж *S.N. v. Sweden*, № 34209/96, § 47, и *V.D. v. Romania*, № 7078/02, § 112, 16 февруари 2010 г.).

18. По настоящото дело Съдът констатира, че осъждайки жалбоподателя, националните съдилища са се позовали основно на показанията на жертвата и на тези на другите подсъдими. ... Показанията на жертвата са основният елемент, на който са се позовали националните съдилища, постановявайки осъдителните присъди срещу жалбоподателя.

19. Съдът отбелязва също, че жертвата не е била изслушана лично от съдилищата по време на съдебния процес ...

20. Съдът има предвид, че жертвата е била непълнолетна и че младата ѝ възраст и характера на предполагаемото престъпление биха оправдали специални мерки за защитата ѝ. Съдът отчита също, че вътрешното право предвижда специална защита на жертвите на престъпления, позволявайки да бъдат разпитвани в стая различна от тази, в която се намира предполагаемият насилник или в заседание, което не е публично. ...

21. За разлика от делото *Gani* (цитирано по-горе, § 45),... по настоящото дело националните съдилища не са разгледали причините за неявяване на жертвата и не са представени медицински или психологически свидетелства, от които да е видно, че тя не е в състояние да дава показания в открито съдебно заседание. По делото няма

данни съдилищата да са обсъждали предприемането на някоя от специалните мерки за защита на жертвата, които са предвидени по националното законодателство.

...

22. Съдът следва да обсъди дали използването на показанията, дадени от Д.А. пред прокурора, е било съпроводено с достатъчно балансиращи фактори в това число мерки, позволяващи справедлива и надлежна оценка на достоверността на показанията на жертвата. ... Жалбоподателят не се ползвал от никакви процесуални гаранции, доколкото нито той, нито адвокатът му са присъствали на разпита на жертвата от прокуратурата, а жалбоподателят не е имал възможност да участва в разпита на жертвата по време на открито съдебно заседание пред съдилищата.

...

23. След като разгледа справедливостта на процеса като цяло, Съдът намира, че невъзможността на жалбоподателя да разпита жертвата в едно публично и състезателно производство е довела до нарушение на чл. 6 § 1 във връзка с чл.6 § 3 (d) от Конвенцията.

24. Има нарушение на чл.6 §§ 1 и 3 (d) от Конвенцията.

На основание чл. 41 от Конвенцията е присъдено обезщетение на жалбоподателя за неимуществени вреди в размер на 4 500 евро.

Резюме и превод: адв. Дилиана Гитева